

KOKTAVOST

KOKTAVOST - BALBUTIES

- syndrom komplexního narušení koordinace orgánů participujících na mluvení
- nejnápadněji se projevuje charakteristickým nedobrovolným (tonickým, klonickým) přerušováním procesu mluvení

- [Wembley](#)
- <https://www.youtube.com/watch?v=CaYp6hNsD4c>
- <https://www.youtube.com/watch?v=AHY2UzOonig>
- <https://www.youtube.com/watch?v=opkMyKGx7TQ>

Etiologie

- **Složité vymezení faktorů**
- Orgánové odchylky
- Dědičnost
- Poruchy metabolismu
- Vegetativní labilita

Klasifikace

- **KOKTAVOST X NEPLYNULOST**
- **podle doby vzniku**
- **podle verbálních symptomů**
- tonická, klonická, tonickoklonická, klonickotonická
- **podle původu**
- fyziologická, kombinovaná s dysartrií, dysfatická, traumatická
- **podle uvědomění si poruchy**
- od koktavosti bez křečí mluvidel až po frustrační formu
- **podle stupně**
- od minimálních po výrazné příznaky

Koktavost jako narušená komunikační schopnost

Poruchy
symbolických
procesů

zvuková dimenze – LS, MS rovina
nezvuková dimenze – raritně při
psaní

Poruchy
nesymbolických
procesů

zvuková dimenze – dysprozódie
nezvuková dimenze – narušené
koverbální chování

Symptomatologie

- nedobrovolné přerušování toku mluvy
- **příznaky v jazykových rovinách**

- **FF – náročnost artikulace hlásek**
- **LS – parafráze**
- **MS – úsilí o co nejkratší věty**
- **PG – zvládnutí komunikační situace a její vliv**

- **Variabilita symptomatologie**

- <https://www.youtube.com/watch?v=rw04lXypQgQ>

Symptomatologie

- **Specifické projevy v oblasti:**

- respirace
- fonace
- artikulace
- prozodie

- embolofrázie
- parafrázie

Narušené koverbální chování

- Specifické projevy – komplikace
- Souhyby
- Součiny

Osobnostní a další příznaky

- koktavost zasahuje celou osobnost
- sebevědomí
- interpersonální chování
- emotivita
- neurotické příznaky

Fyziologické příznaky

- změněná frekvence pulsu
- zvýšený krevní tlak
- poruchy metabolismu
- nespavost
- zvýšená unavitelnost

Geneze koktavosti

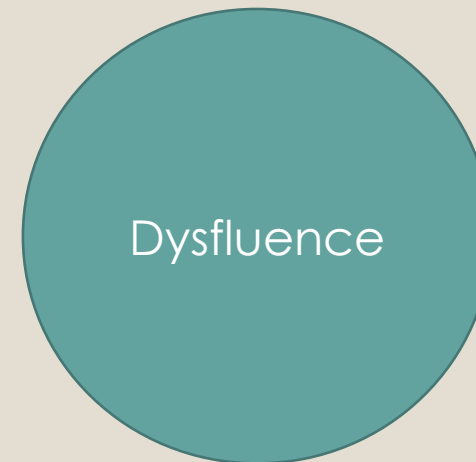
- asynchronní koordinace mozkových hemisfér + další komponenty
- opakované zážitky z nerealizovaného nebo zmařeného komunikačního záměru
- opakované zážitky ztráty kontroly nad řečí
- výsměch
- subjektivně prožívaný pocit extrémního časového tlaku při komunikaci, atd.
- fixující mechanismy

Komplexní obraz koktavosti – vzájemné prolínání tří množin

- **dysfluence**
 - **nadměrná námaha**
 - **psychická tenze**
-
- projevují se individuálně v různé míře
 - rozmanité časové návaznosti
 - rozličném stupni závažnosti a různé vzájemné souvztažnosti
-
- schéma

patogeneze koktavosti

- 1. fáze – vývojová dysfluence
- doprovodný příznak ontogeneze
- ve většině případů spontánně zanikne

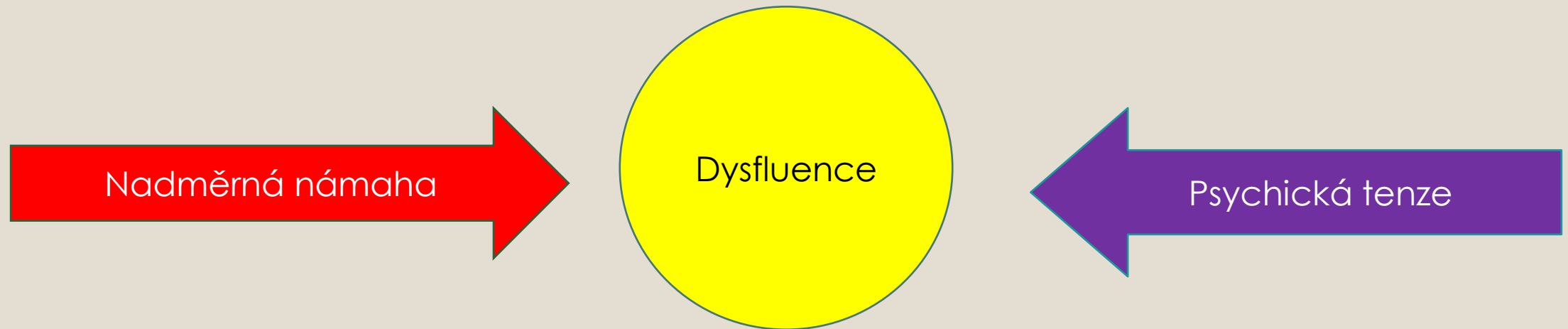
- **vývojová dysfluence + rizikové faktory**

→ **ohrožené dítě**

- podmínky pro plynulost řeči dítěte
- kapacita kognitivní, lingvistická, motorická, sociální a emocionální musí být v rovnováze s požadavky prostředí

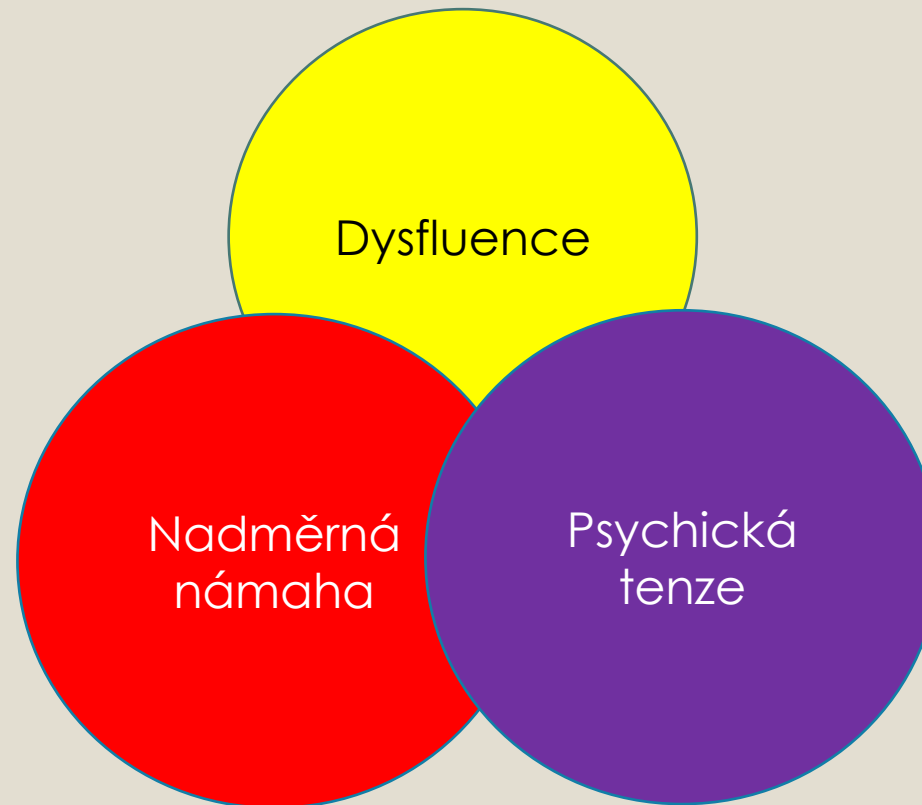
2. fáze – incipientní koktavost

- přechod do patologie
- začínající průnik dysfluencí a nadměrné námahy
- mohou se vyskytnout prvky uvědomování si problému s řečí

3. fáze – chronická koktavost

- kompletní klinický obraz
- postupná habituace vzájemného průniku příznaků
- individuální poměr

Vývojová dysfluence

- asi 3 – 4 roky
- *neplynulost*
- vsuvky, slovní repetice, opravy nekompletních vět
- *nadměrná námaha*
- žádné nápadné projevy
- *psychická tenze*
- žádné projevy

Incipientní kóktavost

- asi 5 – 7 let
- *neplynulost*
- *prolongace*, opakování části slov
- *nadměrná námaha*
- nepřirozená artikulace
- vegetativní příznaky, znaky svalového napětí
- narušené koverbální chování
- *psychická tenze*
- projevy netrpělivosti, hektika
- občas uvědomění obtíží
- nejasné pocity frustrace
- ustupující zrakový kontakt

Fixovaná koktavost

- asi 7 – 13 let
- *neplynulost*
- převaha prolongací, repetice hlásek
- *nadměrná námaha*
- bloky, napětí, tlačení
- zápolení se slovy
- narušené koverbální chování
- *psychická tenze*
- rozpaky, pocit blamáže
- vyhýbavé chování
- situační strach
- anticipování bloků a obtížných komunikačních situací

Chronická koktavost

- přibližně 14 let a více
- *neplynulost*
- habituace příznaků
- *nadměrná námaha*
- prodlužování bloků spolu s tremorem rtů, sanice
- *psychická tenze*
- logofobie
- únikové, vyhýbavé chování
- silné pocity frustrace a obav z komunikace
- změny ve složitosti mluvy

Diagnostika

- analýza symptomů kocktavosti
- sledování okolností souvisejících se vznikem kocktavosti
- analýza symptomů v řeči
- postoj ke komunikaci
- projevy narušeného koverbálního chování
- reflexe věku vyšetřované osoby

Týmová interdisciplinární spolupráce

- foniatr
- neurolog
- logoped
- psycholog
- psychiatr

Diferenciální diagnostika

- neplynulá řeč na podkladě organického poškození centrálního nervového systému – CMP
- breptavost
- fyziologická neplynulost a incipientní koktavost

Diagnostika

- Kvalitativní a kvantitativní přístupy
- Analýza obtíží v projevu klienta
- Balbutiogram

- Analýza psychické tenze, lze i ve spolupráci s rodiči a učiteli
- Analýza nadměrné námahy

Dotazník situační psychické tenze při chronické kóktavosti

Instrukce: Vaším úkolem je odpovídat na následujících 45 modelových situací přiřazením čísla, které označuje váš postoj ke komunikaci v dané komunikační situaci. Jednotlivé otázky tedy označíte čísly 1 – 5, je-li:

1	2	3	4	5
Velmi lehké	Lehké	Něco mezi	Těžké	Velmi těžké

Situace

1. Zavolat mému/mé nejlepšímu/ší kamarádovi/ce jen tak, abychom si popovídali, je pro mne...
2. Hádat se s bratrem nebo se sestrou (jiným rod.příslušníkem) o tom, na který film se podíváme nejdříve, je pro mne...
3. Zavolat do kina, abych zjistil/la, zda jsou ještě volná místa na večerní představení, je pro mne...
4. Pohovořit si s rodičem o filmu, který jsme právě spolu viděli, je pro mne...
5. Přiznat se novému sousedovi, že jsem mu právě rozbil/a okno, je pro mne...
6. Rozmlouvat se skupinou mých oblíbených spolužáků/spolupracovníků, je pro mne...
7. Říci učiteli/nadřízenému o něčem, co mě trápí, je pro mne...
8. Rozmlouvat s novými žáky/kolegy v naší škole/práci, je pro mne...
9. Přečíst odstavec z nějaké knihy/textu spolužákům/spolupracovníkům, je pro mne...
10. Zeptat se kamaráda/ky, zda by k nám přišel/la po škole/práci, je pro mne...
11. Říci rodiči/partnerovi, který spěchá do práce/školy, že chci jít večer s přáteli ven, je pro mne...
12. Zeptat se prodavače v obchodě, kolik stojí věc, kterou jsem si vybral/la, je pro mne...
13. Říci učiteli/nadřízenému, že nerozumím úloze, je pro mne...
14. Požádat rychle o jízdenku, protože mi už jede autobus, je pro mne...
15. Telefonovat s dědečkem nebo s babičkou, je pro mne...
16. Převzít telefonní vzkaz pro bratra nebo sestru (jiného rod.příslušníka), je pro mne...
17. Hádat se s kamarádem/kou kvůli děvčeti/chlapci, které/terého máme oba/obě rádi/rády, je pro mne...
18. Zeptat se náhodného okoloidoucího, zda je toto adresa, na které bydlí moji známí, je pro mne...
19. Rozmlouvat se sestrou nebo bratrem (jiným rod.příslušníkem) při obědě, je pro mne...
20. Vysvětlit řediteli/šéfovi, proč jsem chyběl/a ve škole/v práci (důvod: lékař), je pro mne...
21. Říci něco důležitého bratrovi/sestrě (jiným rod.příslušníkům), když velmi spěchám do školy/práce, je pro mne...
22. Vysvětlit kamarádům jak se hraje nová hra, je pro mne...
23. Představit se skupině neznámých lidí na nějaké oslavě, je pro mne...
24. Přednést referát před publikem, je pro mne...

Tab. 4a Záznamový arch – projevy narušeného koverbálního chování

Lokalizace	Symptomy	Stupeň	Etiologie
HLAVA	nepřirozené pohyby hlavy		
TVÁŘ	grimasy		
A	evidentní spazmy na křivě		
KRK	sraňování žele		
OČI	nepřirozené mhouření		
	zvedání obočí		
	přerušování zrakového kontaktu v momentě dysfluence		
ÚSTA	pohyby rtů		
	polykání		
	překrývání dleřvených úst během bicíku		
	tremor rtů		
NOS	Frischeleux symptom		
RUCE	zadržování dlaní v pěstí		
	nepřirozené gestikulace		
NOHY	dupnutí při překonávání bicíku		
TRUP	zvedání ramen		
	pohyby trupem		
VEGETATIVNÍ PŘÍZNAKY	potení		
	zčervenání		
	zrychlění hlasy		
Index NaKoCH			

Datum:

Zaznamenal:

Stupeň:

0 – nevyskytuje se

1 – lehký (tak si ho obvykle nepovšimne, logoped ho při diagnostice identifikuje)

2 – střední (je nápadný do té míry, že ho postřehne uš i laik)

3 – těžký (interferuje s komunikačním záměrem v takovém rozsahu, že dostane běžného posluchače do rozpáku)

4 – velmi těžký (může znemožnit realizaci komunikačního záměru mluvčího nebo dekodování informace ze strany posluchače)

Etiologie:

PT – při zvidování etiologie výskytu daného symptomu předpokládáme psychickou tenzi

NV – při zvidování etiologie výskytu daného symptomu předpokládáme neeternou namahu

Index NaKoCH (narušeného koverbálního chování) – součet všech hodnot (tedy součet jednotlivých symptomů) součet všech možných hodnot

Tab. 4b Škála hodnocení symptomů NKS

(aplikace na koktavost/narušené koverbální chování) – interpretace

0 – symptom se nevyskytuje; to je maximální cíl terapie...

- 1 – lehký stupeň (laikem je obvykle nepostřehnutelný, logoped jej při diagnostice identifikuje); obvykle si tohoto stupně narušeného koverbálního chování všimnou jen profesionálové (logopedi, příp. psychologové, lékaři); často si narušeného koverbálního chování na tomto stupni není vědom ani balbutík.
- 2 – střední stupeň (je nápadný do té míry, že ho postřehne i laik); zde už jde o nápadný projev, jehož rušivý vliv ještě více znásobuje vliv zakoktavění, a je třeba ho akutně korigovat.
- 3 – těžký stupeň (interferuje s komunikačním záměrem až do té míry, že dostane posluchače do rozpáku); běžný komunikační partner má dilema, jak správně zareagovat na takto vyhrcoané narušené koverbální chování balbutíka.
- 4 – velmi těžký stupeň (příznak je tak vystupňován, že může znemožnit realizaci komunikačního záměru mluvčího nebo znemožnit dekodování informace ze strany posluchače – tj. v konečném důsledku jde vlastně také o znemožnění realizace komunikačního záměru. Opakovaná nerealizace komunikačního záměru, ať je to z jakéhokoliv důvodu, může vést k velmi vážné frustraci balbutíka, ale i jeho nejbližšího okolí.

Záznamový list pro diagnostiku symptomů nadměrné námahy

Lokalizace projevů NAKOCH	Symptomy nadměrné námahy	Stupně projevu symptomu				
		0	1	2	3	4
		nevyskytuje se	laikům je obvykle nepostřehatelný, logoped ho při diagnostice identifikuje	je nápadný do té míry, že ho postřehne již i laik	interferuje s komunikačním záměrem do té míry, že dostane posluchače do rozpaků	je vystupňovaný tak, že může znemožnit realizaci komunikač. záměru hovořícího, nebo dekodování inf. ze strany naslouchajícího
HLAVA	nepřirozené pohyby hlavou					
	dotýkání se vlasů					
	jiné:					
TVÁŘ A HRDLO	grimasy					
	evidentní spasmy na hrdle					
	jiné:					
OČI	nepřirozené přihmuřování					
	zvedání obočí					
ÚSTA	jiné:					
	pohybování rtů					
	přetrvávání otevřených úst po dobu bloku					
NOS	třes rtů					
	jiné:					
	Fröschelsův symptom					
RUCE	jiné:					
	Zatínání dlaní v pěst					
	nepřirozená gestikulace					
NOHY	jiné:					
	podupávání					
TRUP	jiné:					
	zvedání ramen					
	pohyby trupem					
VEGETATIVNÍ PŘÍZNAKY	jiné:					
	pocení					
	zčervenání					
	jiné:					

BALBUTIOGRAM

Jméno a příjmení		Datum narození:		Věk: r. m.
Dýchání (stupeň)	Fonace (stupeň)	Artiklace (stupeň)	Prozódie (stupeň)	
☐ nepravdělné ☐ mělké ☐ hlasitý vdech ☐ dýchací spazmy ☐ narušené dýchání i v klidu ☐ jiné:	☐ tvrdé hlas. začátky ☐ inspirační tvorba hlasu ☐ nepřirozeně vysoký hlas ☐ nepřirozeně nízký hlas ☐ kolísání výšky ☐ dysfonie ☐ jiné:	☐ nepřirozené artikulační postavení ☐ nazalizace ☐ dystálie ☐ problémové hlásky: ☐ jiné:	☐ přízvuk: ☐ tempo: ☐ melodie: ☐ rytmus:	

KLINICKÝ OBRAZ

Dysfluence (%)	Nadmerná námaha (stupeň)	Psychická tenze (stupeň)
☐ R1 – repetice částí slov/slabik ☐ RS – repetice celých slov ☐ RSZ – repetice slovních zvrátů ☐ P – prolongace ☐ I – interjekce ☐ TPA – tichá nespr. lokaliz. pauza ☐ PRER – přerušované slovo ☐ NEK – nekompletní slovní zvrát ☐ OP – oprava ☐ jiné:	☐ b – blok ☐ nakoch – Naruš. koverb. chování (5 nejvýraznějších symptomů NaKoCH, s etiologií NN – symptom, stupeň): 1. 2. 3. 4. 5. ☐ jiné:	☐ Vch – vyhýbavé chování ☐ Lo – logofobie ☐ nakoch – Naruš. koverb. chování (3 nejvýraznější symptomy NaKoCH, s etiologií PT – symptom, stupeň): 1. 2. 3. ☐ situační PT (3 nejtěžší kom. sit.): ☐ jiné:

% dysfluencí:	IK:	IA:	IZ:	Frekvence dysfluencí/min:
---------------	-----	-----	-----	---------------------------

Balbutiograf

% dysfluencí								
Úlohy	1. šepot	2. simultánní řeč	3. zpěv	4. automatismy	5. reprodukce	6. dokončování vět	7. čtení/pops obrázků	8. spontánní řeč
Závěr:	Vývojová dysfluence ☐		Incipientní koktavost ☐	Fixovaná koktavost ☐	Chronická koktavost ☐			
Jiné:								

Úlohy balbutiogramu – školní věk (osvojené čtení)

1. Šeptaná řeč

Úloha: Dohodneme se s dítětem, že si budeme povídat šeptem; potom ukazujeme na jednotlivé části svého těla, které má balbutik šeptem pojmenovat:
vlasy, oko, ucho, nos, zuby, rty, loket, břicho, záda, koleno

Počet dysfluencí

Počet všech slov

% dysfluencí

2. Simultánní řeč

Úloha: Jednotlivé věty říkáme současně s balbutikem: věty mají narůstající syntaktickou náročnost. Jsou-li věty příliš náročné na paměť dítěte, dále nepokračujeme.

Anička čte.

Umyju si ruce.

Ivan rád sbírá houby.

Azalky rostou v naší zahradě.

Autobus nedal přednost v jízdě.

Eva je to milé děvče od sousedů.

Už za několik dní budou prázdniny.

Učitel, který šel okolo, neměl hodinky.

Ovoce, které máma koupila, nebylo příliš drahé.

Až když se rozsvítí zelená, můžeme jít; svítí-li červená, musíme stát

Úterý byl úspěšný den pro naše hokejisty, protože ve finále zvítězili.

I když si za chvíli začnu hrát, předtím si dokončím domácí úkol.

Otcovi známí, se kterými jsme byli vloni na dovolené, pracují v zahraničí.

Počet dysfluencí

Počet všech slov

% dysfluencí

3. Zpěv

Úloha: Zazpívej píseň „Prší, prší, jen se leje ...“

Počet dysfluencí Počet všech slov % dysfluencí

4. Automatizmy

Úloha: Napočítej do 10, vyjmenuj dny v týdnu, měsíce v roce, roční období.

Počet dysfluencí Počet všech slov % dysfluencí

5. Opakování

Úloha: Balbutik má po nás opakovat věty, které mají z hlediska fluencí narůstající artikulační náročnost – t.j. zpočátku věty začínají samohláskou, na konci opakuje věty, začínající okluzivou. Jsou-li věty příliš náročné na paměť dítěte, dále nepokračujeme.

Uklidím sešity.

Opozдили jsme se.

Šelmy mají jemný sluch.

Železo se ohýbá za horka.

Foukal silný vítr, a na horách sněžilo.

Mouchami se živí mnoho živočichů.

Banánovníky jsou největší rostliny na světě.

Ta milá slečna ze sousední ulice se jmenuje Lucie.

Peníze, které jsme si našetřili, utratíme za užitečné věci.
Když začnou prázdniny, můžu déle spát a nemusím se učit.

Počet dysfluencí Počet všech slov % dysfluencí

6. Dokončování vět

Úloha: Balbuzík má dokončit libovolnými slovy větu, kterou jsme začali

Když ráno vstanu z postele, nejdřív.....
Pes honí kočku a kočka ráda honí.....
Každé vánoce máme doma.....
Když mám čas, rád.....
Děti chodí do školy, aby.....
Některá zvířata umí velmi rychle.....
Až budu velký, chtěl bych.....
Mezi sporty, které umím, patří.....

Počet dysfluencí Počet všech slov % dysfluencí

7. Čtení

Úloha: Balbutik má přečíst text Dgb. 8. 4; tento text má logopéd pro záznam

Spícímu lvu přeběhla po těle myš. Lev vyskočil na nohy, chytil myš a chtěl ji na místě sežrat.

Myš ho prosila, aby ji pustil na svobodu: když ji nechá naživu, odvděčí se mu. Lev se zasmál, ale pustil ji.

Uplynulo několik dní. Lovci lva chytili, provazem ho přivázali ke stromu. Když myš zaslechla lvův nářek, přišla

k němu, přehryzala provaz a osvobodila ho. Řekla mu „Tedy ses mi vysmál, že se Ti sotva mohu odvděčit.

Odted' si dobře pamatuj, že i myši se mohou odvděčit“.

POUČENÍ: V životě, který je bohatý na změny, se ani mocní neobejdou bez pomoci slabších.

Počet dysfluenci

Počet všech slov

% dysfluenci

8. Spontánní řeč

Úloha: Rozhovor na téma denní režim

Počet dysfluenci

Počet všech slov

% dysfluenci

Text na čtení (100 slov)

Spícímu lvu přeběhla po těle myš. Lev vyskočil na nohy, chytil myš a chtěl ji na místě sežrat. Myš ho prosila, aby ji pustil na svobodu: když ji nechá naživu, odvděčí se mu. Lev se zasmál, ale pustil ji.

Uplynulo několik dní. Lovci lva chytili, provazem ho přivázali ke stromu. Když myš zaslechla lvův nářek, přišla k němu, přehryzala provaz a osvobodila ho. Řekla mu: „Tehdy jsi se mi vysmál, že se ti sotva mohu odvděčit. Odteď si dobře zapamatuj, že i myši se mohou odvděčit“.

POUČENÍ: V životě, který je bohatý na změny, se ani mocní neobejdou bez pomoci slabších.

(EZOPOVA BAJKA)

Tab. 15

Podobnosti a rozdíly mezi breptavostí a koktavostí

Hlavní rozdíl	Breptavost	Koktavost
Základ poruchy	centrální porucha řeči	neurovegetativní dysfunkce
Charakter poruchy	nekřečovitý	křečovitý
Uvědomění si poruchy	není	projevuje se
Charakteristické znaky:		
- specifické příznaky	opakování	prodlužování a opakování
- tempo řeči	často příliš rychlé	převážně normální
- stavba výpovědi	mnohdy nesprávná	obvykle správná
- obava z výslovnosti některých hlásek	neobjevuje se	objevuje se
- koncentrace pozornosti na řeč	zlepšuje řeč	zhoršuje řeč
- relaxace, uvolnění	zhoršuje projev	zlepšuje promluvu
- cizí jazyky	zlepšují řeč	zhoršují řeč
- souhyby a grimasy	spíše se neobjevují	objevují se často
- záznam EEG	často rozsáhlý	obvykle v normě
- experimentálně vyvolány		
- oční třas	parametry se přibližují normě	odchyka od normy
- melodie výpovědi	méně monotónní	více monotónní
Hlasité čtení:		
- dobře známého textu	špatně	plynule
- neznámého textu	plynule	špatně
Písmo	nedbalé, mnoho oprav a škrtnů	zúžené
Účinky:		
- alkoholu	zhoršují	neovlivňují záporně
- Looova efektu	zhoršují	oslabují
Psychické vlastnosti	bezstarostnost pichlavost impulzivnost povrchnost	nesmělost nejistota brzdění aktivity nedůvěra
Průběh poruchy	stálý	spontánně zlepšovaný a zhoršovaný (návrtný)
Podstata terapie	zkoncentrování pozornosti na řeč	psychoterapie, jakož i odvracení pozornosti od řeči
Prognóza závisí	na soustředění	na emocionálním postoji pacienta

Terapie koktavosti

- příčiny x symptomy
- 250 postupů
- individuální a skupinová forma
- jednodimenzionální a vícedimenzionální postupy

Postup podle Van Ripera

- **identifikace** – poznání vlastní koktavosti
- **desenzibilizace** – odstranění pocitu strachu a úzkosti
- **modifikace** – učí se „plynulejšímu koktání“
- **generalizace** – využití naučených technik v praxi

Vícedimenzionální postupy – kombinace jednotlivých metod

- *Seemanova komplexní cvičná léčba*
- medikamentózní léčba, tělesná cvičení, denní režim, dieta
- psychoterapie – odstranění strachu z mluvení,
- nácvik respirace, fonace, artikulace, řečnická cvičení, čtení
- tento koncept byl prováděn pouze v individuální formě

Příklad – techniky založené na sluchové zpětné vazbě

- opožděná sluchová zpětná vazba
- delayed auditory feedback DAF
- opoždění vede ke zpomalení tempa

- LogoHELP

Fonograforitmická metoda podle Lechty

- východisko
- koktavost je výsledkem asynchronnosti pravohemisférového a levohemisférového systému
- vzniká z normálních vývojových neplynulostí a zážitku časového tlaku a ztráty kontroly nad způsobem realizace vlastní promluvy

1. *fonologická analýza slov na slabiky –
rytmické vytleskávání*
2. *přičlenění grafických ekvivalentů slabik –
obloučky*
3. *přičlenění grafických ekvivalentů slov –
úsečka (slova, věty, dialog)*
4. *pragmatizace – používání fonograforitmiky
v dialogu, laserový pointer*
5. *imaginace – představa písma bez konkrétní
realizace*
6. *fixace – fluentní komunikace v konkrétních
komunikačních situacích, přítomno více
účastníků konverzace*
7. *transfer ve hře s různými rolemi*

Systemová terapie koktavosti dle Tarkowského (STJ)

- Kombinace řečové terapie, psychoterapie a sociální terapie
- **Cíle:**
- Dosažení plynulosti v řízeném nebo spontánním projevu
- Snížení svalového tonu
- Snížení obavy z mluvení
- Zvýšení připravenosti ke komunikaci

Dotazník situační psychické tenze pro rodiče / pedagoga

Situace

Ve kterých situacích je dítě nejčastěji neplynulé?

- V žádných
 Tehdy, když:

Vyhýbá se dítě některým situacím, ve kterých třeba hovořit?

- Ne
 Ano, tehdy, když:

Hovoří ve škole hůře (t. j. méně plynule) než doma?

- Ne
 Ano
 Nevím

Hovoří doma hůře (t. j. méně plynule) než ve škole?

- Ne
 Ano
 Nevím

Lidé

Hovoří v přítomnosti některých lidí hůře (t. j. méně plynule)?

- Ne
 Ano, v přítomnosti:

Má nějaké zábrany v komunikaci se svými vrstevníky (přáteli, spolužáky)?

- Ne
 Ano, projevuje se to tím, že :

Má problém s oslovením cizího člověka?

- Ne
 Ano, při oslovení:

Posmívá (posmíval) se mu někdo?

- Ne
 Ano (kdo, kdy, jak):

Hovořil s ním někdo o jeho problému s řečí?

- Ne
 Ano (kdo, kdy, jak) :

Dítě

Zhoršuje se neplynulost dítěte v poslední době?

- Ne
 Ano, projevuje se to tak, že:

Pozorovali jste něco nápadného (zčervenání, tiky, gesta atd.) v momentě zakotčení?

- Ne
 Ano, v oblasti:

Je dítě netrpělivé, napjaté, když má vyprávět?

- Ne
 Ano, tehdy, když:

Uvědomuje si dítě své potíže s komunikací?

- Ne
 Ano, projevuje se to tím, že :

Vypráví spontánně o svém problému s řečí (ventiluje svůj problém spontánně)?

- Ne
 Ano :

Změnilo se jeho celkové chování od té doby, co má problémy s plynulostí řeči?

- Ne
 Ano, zejména v oblasti:

Objevily se v poslední době nějaké projevy nedisciplinovanosti?

- Ne
 Ano, projevuje se to tím, že :

Znepokojuje se kvůli své řeči?

- Ne
 Ano, projevuje se to tím, že :

Má pocity viny kvůli své neplynulosti?

- Ne
 Ano, projevuje se to tím, že :

Je dítě celkově nadměrně ustrašené, úzkostné?

- Ne
 Ano, projevuje se to tím, že :

Datum:

Zaznamenal:

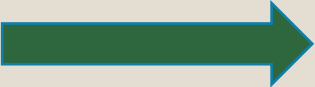
Z pohledu vyučujícího

- Spouštěče dysfluence:
 - Kladení otázek
 - Odpovídání na otázky
 - Hlasité čtení
 - Hovor se spolužáky
 - Hovor s vyučujícími

Z pohledu vyučujícího

- Frekvence výskytu dysfluence – týdně/denně/v kratším časovém úseku
- Podpůrné postupy – jejich aplikace a přínos
- Vyhýbavé chování – komunikace v prostředí třídy
- Zachycení obtíží žáka spolužáky – reakce – je si student s balbuties těchto reakcí vědom?
- Limituje dysfluence žáka v tom, co chce říci?
- Zvládání akademických dovedností – čtení/psaní/matematika
- Charakteristika dysfluencí
 - Interjekce
 - Repetice (počáteční slabika, slovo, část věty)
 - Prolongace
 - Bloky
 - Obtíže v respiraci
 - Narušené koverbální chování

Ve výukové i v běžné komunikační situaci je klíčový přístup k žákovi – výběr z doporučení – k diskusi

- neupozorňovat na neplynulost v řeči, přecházet ji citlivě, nikoli lhostejně
- vytvořit při komunikaci s žákem atmosféru – přirozeně akcentuje **obsah**, **nikoliv formu** sdělení podporovat komunikativnost
- **Při hovoru s žákem:**
- zpomalíme své mluvní tempo, zachováme však stále přirozenou rychlost
- prodloužení přestávek mezi jednotlivými fázemi rozhovoru, komunikační situace – **otevřený a vstřícný přístup a přirozený oční kontakt**

V komunikační situaci je třeba poskytnout žákovi

- možnost vyjádřit vše, co sám chce
- spolupráce při pomoci – reakce žáka
- osvědčuje se nechat žáka samostatně dokončit myšlenku, větu, slovo, jeho projev nepřerušovat

Ze strany vyučujícího se doporučuje

- redukovat počet kladených otázek – nepospíchat, eliminovat pocit časového tlaku – poskytnout dostatek času na odpověď
- odpoutat pozornost od řečových obtíží – neužívat „doporučení“ – riziko zvýšení obtíží

V rámci interakce je třeba, aby:

- žák věděl, že má prostor, čas pro vyjádření i v kolektivu dětí
- je mu věnována dostatečná pozornost
- tato pravidla platí pro všechny – a není tedy ničím výjimečný

Dále je vhodné v průběhu času a spolupráce s žákem

- pozorovat situace, kdy se plynulost řeči zlepšuje x zhoršuje
- chvíli, kdy mluví žák plynule, využijeme k dalšímu rozvíjení projevu
- ve fázi zvýšené neplynulosti žáka s požadavky na komunikaci nezatěžujeme
- žádoucí je tyto situace citlivě vyhodnotit – eliminace pocitu vyčlenění

V plynulosti projevu se mohou negativně promítnout některé jevy

- nečekaná zátěžová situace, náhlé změny, časový tlak, podráždění, únava, přetěžování
- ústní zkoušení, samostatný mluvní projev před třídou, hlasité čtení
- volba způsobu ověřování školních vědomostí – optimální výkon
- dle potřeby upřednostnit písemnou formu zkoušení
- další varianty přístupů k hodnocení žákova výkonu i k realizaci ověřování poznatků mohou být uvedeny v Doporučení ŠPZ

V kontextu podpory je třeba dále posilovat

- pozitivní sebehodnocení žáka, zdravou sebedůvěru
- posilovat frustrační toleranci, odolnost vůči zátěži
- řečové obtíže nezlehčovat ani nedramatizovat, pomoci se s nimi vyrovnat
- uspořádání aktivit ve výuce – pravidelné střídání činností, včetně relaxačních chvil
- denní režim – dostatečný prostor pro školní přípravu, vhodnou relaxaci a uvolnění – činnosti, které dítě baví a zajímají
- psychická pohoda, pravidelný režim, strava s dostatkem vitamínů
- nutný je samozřejmě dostatečný spánek a odpočinek

BREPTAVOST – TUMULTUS SERMONIS

- není izolovanou nozologickou jednotkou – syndrom
- **kombinace narušení:**
- psychických (koncentrace pozornosti, chaotičnost myšlení)
- lingvistických (neplynulost řeči, dysgramatismus)
- fyziologických (respirační dysrytmie)

- **různorodost obtíží**

Breptavost

- narušení myšlenkových procesů programujících řeč na bázi dědičných predispozic
- **NEUVĚDOMĚNÍ SI OBTÍŽÍ**
- pozornost
- percepce
- artikulace a formování výpovědi

- působí na všechny komunikační cesty – čtení, psaní, rytmus, hudebnost a chování
- projev „bez ladu a skladu“
- komunikátor x komunikant – vnímání obtíží

Etiologie

- dědičnost
 - organický podklad
 - neurotický podklad
 - centrální porucha na organickém podkladě
-
- polyfaktoriální příčiny

Symptomatologie

- **příznaky první úrovně**
- **deformace obsahu výpovědi**

- dezorganizace myšlení
- vynechávání podstatných informací
- absence sémantické soudržnosti
- ztráta dějové linie

- **neuvědomování si problému**

Symptomatologie

- **příznaky druhé úrovně**
- **deformace formy výpovědi**
- nepřislušná segmentace textu
- konstruování nadměrně dlouhých vět
- dysgramatismus
- přeřeknutí, floskule

Symptomatologie

- **příznaky třetí úrovně**
- **deformace substance výpovědi**
- nenáležitě vytváření přestávek
- chybné přízvukování
- zrychlené či arytmičné tempo řeči
- revize
- embolofrázie
- opakování části výpovědi
- monotónní výpověď

Komplexní diagnostika

- provádí tým odborníků
 - foniatr, psycholog, logoped, neurolog
 - důležitá vyšetření
 - EEG – elektroencefalografické
 - EMG – elektromyografické
-
- EEG – organický podklad breptavosti
 - EMG – odlišení od kocktavosti – spasmy

Diagnostika

- pátrání po příčinách
 - analýza symptomů
 - sledování okolností
 - analýza symptomů na řeči a v postoji ke komunikaci
 - analýza koverbálního chování
-
- vyhodnocení úrovně mentálního vývoje
 - zhodnocení jazykové schopnosti
 - vymezení korelace mezi mentálním a řečovým vývojem

Diferenciální diagnostika

- Mentální postižení
- Schizofrenie
- Afázie
- Balbuties

Terapie breptavosti

- **Tradiční a inovativní postupy**
- **Tradiční postupy:**
- Stabilizace správného tempa řeči
- Odstraňování obtíží při čtení
- Rozvíjení hudebních schopností
- Rozvíjení vyjadřovací zručnosti
- Zvýšení koncentrace pozornosti

ZPOMAL

Terapie breptavosti

- **Inovativní postupy terapie**

Chápání osobnosti klienta – uvědomění si obtíží – věková kategorie

- Motivace klienta – rozhodnutí pro terapii
- Organizace slovní výpovědi – hloubková i povrchová struktura
 - Kritické myšlení, rétorika, slovní dorozumívání
- Stabilizace

Výběr z doporučení – k diskusi

- *Motivace žáka k terapii – věk a další aspekty*
- Zpomalení tempa vlastního projevu
- Neverbální komunikace v „přátelském tónu“, oční kontakt
- Klidná atmosféra beze spěchu s dostatečným množstvím času na realizaci komunikační výměny
- **Cílem přístupu k žákovi s breptavostí je :**
- stabilizace správného tempa řeči, eliminace obtíží při čtení
- rozvoj jsou hudební schopnosti a vyjadřovací zručnosti
- posilování koncentrace pozornosti na vlastní sdělení
- orientace pozornosti žáka k plánování výpovědi před vlastní odpovědí
- + doporučení ŠPZ
- (Mlčáková, 2011)

Zdroje

- KLENKOVÁ, J. (2006). Logopedie. Praha: Grada.
- LECHTA, V. (2010). *Koktavost – integrativní přístup*. Praha: Portál.
- LACIKOVÁ, H. *Fixovaná koktavost*. In LECHTA, V. a kol. (2005). *Terapie narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál.
- MLČÁKOVÁ, R. *Osoby s narušenou komunikační schopností*. In. MICHALÍK, J. a kol. (2011). *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál.